

Aan de cultuurwoordvoerders
In de Tweede Kamer der Staten Generaal

Amsterdam, 24 juni 2019

Betreft: reactie Kunsten '92 op Uitgangspuntenbrief minister van Engelshoven

Geachte cultuurwoordvoerders,

Vanaf haar eerste dag in dit kabinet heeft minister van Engelshoven met overtuiging het belang van kunst en cultuur voor de hele Nederlandse samenleving uitgedragen. Daarbij heeft zij alle aspecten van het culturele en creatieve veld betrokken. De sector vond een luisterend oor bij haar en zij heeft betrokkenheid en commitment van lagere overheden gestimuleerd door regioprofielen in het proces van totstandkoming van de cultuurnota op te nemen. Haar ambities en inzet worden door de sector en door de Raad voor Cultuur gedeeld. Er is breed draagvlak voor een verbreding van de basisinfrastructuur die meer recht doet aan samenhang en diversiteit van het bestel en het publiek. Met extra investeringen, minder regelgeving, de inzet op een beter draagvlak vanuit de regio, cultuureducatie en -participatie hoger op de agenda, en fair practice als inzet voor een sterke cultuursector.

Nu de plannen tot 2024 op tafel liggen, wordt (wederom) duidelijk dat de kaders voor het cultuurbeleid knellen, in inhoudelijke, maar vooral in financiële zin. De door minister én sector gewenste ontwikkeling kan in het huidige financiële kader niet worden gerealiseerd. Dat is niet alleen kwalijk voor de uitvoering van de plannen van de minister, het brengt ook het rendement dat cultuurbeleid zou kunnen genereren in gevaar.

Een toekomstgericht cultuurbeleid, gebaseerd op een kabinetsbrede visie, waarbij investeringen in een breder kader worden geplaatst, kan de sector en daarmee de samenleving zoveel meer bieden. Hoe urgent dit is, blijkt onder meer uit het artikel van Marleen Stikker en George Brugmans in NRC Handelsblad van zaterdag 15 juni, waarin zij net als Rijksbouwmeester Floris Alkemade stellen: *“Technologie gaat de wereld niet redden, we hebben de hulp van kunstenaars en ontwerpers nodig om ons aan te passen aan een nieuwe wereld.”*¹.

Kunsten '92 reageert met deze brief op de hoofdlijnen van het voorgestelde cultuurbeleid. Voor reacties op diverse (deel)aspecten van de voornemens van de minister, verwijzen wij graag naar de brieven die u reeds ontving van afzonderlijke instellingen en koepels en naar onze eigen reactie op het advies van de Raad voor Cultuur².

¹ Zie ook onze campagne, *Fiks Nederland*, pleidooi van Kunsten '92 en Federatie Ruimtelijke Kwaliteit

² Brief Kunsten '92 dd. 3 mei 2019

Fair Practice Code

Wij zijn blij met de ondersteuning die de minister tot nu toe heeft gegeven bij de uitvoering van de Arbeidsmarktagenda. Het is verheugend dat een initiatief, begonnen bij een kleine groep jonge professionals die werkzaam zijn in de kunsten, in korte tijd zoveel draagvlak heeft weten te verwerven. Het geeft aan dat de problematiek urgent is en een cultuuromslag nodig. Wij zien het als een belangrijke vorm van erkenning dat de minister de Fair Practice Code in de subsidievoorwaarden heeft opgenomen. Wij hebben echter steeds benadrukt, dat voor een goede implementatie van de code, tijd, ruimte en geld nodig is. Betere betaling en voorwaarden zijn een gezamenlijke verantwoordelijkheid van de sector en de opdrachtgevers in de cultuur, waaronder fondsen en overheden. De minister roept sociale partners terecht op met elkaar in gesprek te blijven over de totstandkoming van afspraken. Wij vragen de minister die sociale dialoog ook te blijven ondersteunen.

Kunsten '92 heeft onderzoek laten doen naar de *minimale* meerkosten van invoering van de Fair Practice Code in zes deelsectoren in de podiumkunsten, beeldende kunst en musea.³ Dit deelonderzoek heeft uitgewezen dat er structureel minimaal € 25 miljoen euro extra nodig is om binnen het huidige bestel werknemers en uitvoerenden correct te kunnen betalen. Dit is nog los van indexatie van een jaarlijkse loon- en prijsbijstelling voor deze disciplines.⁴

Als wij de uitgangspuntenbrief van de minister lezen kunnen wij niet anders dan concluderen dat de rekening voor de feitelijke implementatie van de Fair Practice Code voor een groot deel bij de sector zelf is neergelegd. Namelijk juist daar waar jonge, professionele kunstenaars een paar jaar geleden het initiatief namen tot de Fair Practice Code.

Kunsten '92 vindt het onbegrijpelijk dat het kabinet bij de Voorjaarsnota, waarbij zoveel extra middelen te verdelen waren, niet van de gelegenheid gebruik heeft gemaakt om ook voor de culturele en creatieve sector de minimale middelen beschikbaar te stellen om de arbeidsvoorwaarden te verbeteren. In een tijd, waarin zelfs de minister-president pleit voor hogere lonen, zou het vreemd zijn als een sector, waarvan het economische en sociale belang groot is, en waarover brede consensus bestaat dat de achterstanden op dat vlak onaanvaardbaar zijn, daarin achter zou moeten blijven.

Kunsten '92 vraagt, ten behoeve van een gezonde arbeidsmarktsituatie in de culturele en creatieve sector, om:

- Ten minste € 25 miljoen per jaar aan de cultuurbegroting toe te voegen en ook lagere overheden te verzoeken subsidievoorwaarden te koppelen aan realistische subsidiebedragen;

---

³ Inmiddels kunnen we daar ook de cijfers voor de ontwikkelinstellingen in de creatieve industrie aan toevoegen: € 1,6 miljoen. Helaas was het, gelet op het tijdsplan, de beperkte middelen en beschikbare gegevens, niet mogelijk om een beeld te schetsen van alle disciplines. Zo ontbreken bijvoorbeeld nog cijfers voor o.a. de festivals en de popsector.

⁴ Deze is alleen al voor de periode 2017 - 2021 en voor alle (ook lokaal) gesubsidieerde instellingen berekend op € 64,7 miljoen.

- Afspraken over loon- en prijsindexatie ook na 2021 te garanderen, en hier ook met lagere overheden afspraken over te maken;
- In het belang van de arbeidsmarktpositie van zzp'ers mogelijkheden voor collectief onderhandelen in de culturele en creatieve sector in te voeren;
- Ook in de mediasector de Fair Practice Code in te voeren.

Podiumkunsten

Drie jaar geleden werd - na een amendement vanuit de kamer - € 8,6 miljoen aan het Fonds Podiumkunsten toegevoegd met als argument: *“Dit kabinet wil deze nieuwe groepen makers de kans bieden in de voorhoede te komen. Met die nieuwe generatie zullen we de diversiteit van het culturele leven vergroten.”* Het was een belangrijke erkenning voor de essentiële rol die deze instellingen, meerjarig ondersteund met name via het Fonds Podiumkunsten, spelen in regio's en steden door het hele land. En die als producenten en vernieuwers nieuw publiek en nieuw repertoire mogelijk maken, crossovers naar andere disciplines opzoeken of juist bestaande en bewezen kwaliteit levend houden en daarmee ook een breed (nieuw) publiek bereiken.⁵ Dit bedrag is in de nieuwe plannen van de minister verdwenen. Heel concreet betekent het, dat de gelden waarmee het Fonds de afgelopen vier jaar 36 instellingen heeft kunnen subsidiëren, niet meer beschikbaar zullen zijn. Daardoor zal ongeveer de helft van de meerjarig gesubsidieerde instellingen binnen het Fonds verdwijnen. De minister lijkt daarmee te zeggen dat het besluit van drie jaar geleden niet het juiste besluit was. Dat wekt verbazing, temeer daar de gewenste vernieuwing en verbreding met cross-overs juist daar dagelijks plaatsvindt. Alle genoemde groepen realiseren bovendien de prestatiecijfers die het Fonds van hen vraagt. De Raad voor Cultuur heeft hier een vergissing gemaakt die de minister dreigt te herhalen.

Wij roepen de Tweede Kamer op om dit te corrigeren: er moet opnieuw € 8.6 miljoen worden toegevoegd aan de begroting van het Fonds Podiumkunsten voor productie en afname. Graag verwijzen we hiervoor ook naar de brieven die u heeft ontvangen van o.a. de Verenigde Podiumkunstenfestivals, NAPK en Platform Jeugdpodiumkunsten en naar de treffende analyse van Simon van den Berg in TheaterKrant.⁶

Ontwikkelinstanties

De minister heeft verbreding en vernieuwing in de sector onder meer vorm willen geven door de categorie ontwikkelinstellingen in de BIS, waaronder tot nu toe de productiehuisen worden gerekend, uit te breiden. Daarmee geeft zij terecht erkenning aan genres en samenwerkingsverbanden die op dit ogenblik niet gerepresenteerd zijn in de BIS.

---

⁵ Het betrof organisaties als Suburbia, Almere; Eurosonic|Noorderslag, Groningen; Dox, Utrecht; De Ereprijs, Amersfoort; nieuwe talenten als Umland uit Rotterdam of fameuze talentontwikkelaars als Orkater en Korzo.

⁶ <https://www.theaterkrant.nl/nieuws/minister-stuurt-rekening-fair-practice-naar-initiatiefnemers/>

Zowel instellingen als de cultuurfondsen spelen een belangrijke rol waar het gaat om verbreding en vernieuwing van het aanbod en het ontwikkelen van nieuwe inzichten binnen de maatschappelijke opgaven. De 15 onder artikel 3.45 van de regeling genoemde te ondersteunen ontwikkelinstellingen zullen door de brede definitie een grote functionele verscheidenheid kennen op het gebied van ontwerp, beeldende kunst, urban arts, film en crossovers. Voor deze instellingen geldt dat ze een (internationale) verbindende platformrol hebben, een belangrijke functie in talentontwikkeling verzorgen - door onderzoek, ontwikkeling en vernieuwing aan te jagen - een breed divers publiek aanspreken én interdisciplinair programmeren.

Wij vragen aandacht voor de grote ervaring en kennis die al bij de bestaande ontwikkelinstellingen (zoals de productiehuizen en producerende podia, gezelschappen en festivals) aanwezig is op het gebied van crossovers en trans- en interdisciplinariteit.

De afgelopen jaren hebben de adviescommissies van de cultuurfondsen veel ervaring opgebouwd met het in samenhang beoordelen van onderling sterk verschillende instellingen. Om de kennis over de artistiek inhoudelijke beoordeling binnen deze functionele verscheidenheid te borgen, is het noodzakelijk om binnen de adviescommissie(s) van de culturele basisinfrastructuur adviseurs te betrekken die deze periode meerjarig over deze instellingen hebben geadviseerd bij de cultuurfondsen.

Omroepbeleid, film en media

Over het advies van de Raad voor Cultuur over heffingen en het filmbeleid van de Publieke Omroep zal minister van Engelshoven samen met minister Slob de Tweede Kamer apart informeren. De invloed van deze twee onderwerpen op de culturele audiovisuele producties van eigen bodem mag niet worden onderschat. De omroepen zijn nog altijd de grootste opdrachtgevers voor de culturele sector en tevens een belangrijk instrument voor duiding en bereik van kunst en cultuur. Heb oog voor de samenhang, kansen en de ongewenste effecten van omroepbeleid op cultuur. Wij pleiten dan ook voor het volgende:

- Dat net als in het buitenland ook het filmbeleid van de omroepen beter met het cultuurbeleid wordt geïntegreerd. Dat taken en verantwoordelijkheden gezamenlijk en inzichtelijk worden belegd en dat er heldere afspraken worden gemaakt tussen OCW, NPO, inclusief gelieerde fondsen, de omroepen en het Filmfonds.
- Dat er vooruitgang komt wat betreft de heffing op eindexploitanten. Er is steeds minder sprake van een echte markt of *level playing field* als het gaat om Nederlandse films en andere onafhankelijke Europese audiovisuele producties. Inkomsten slaan in toenemende mate aan het einde van de exploitatieketen neer waar grote, overwegend buitenlandse en internationaal opererende, spelers domineren.
Net als in andere landen moeten eindexploitanten worden aangesproken op hun verantwoordelijkheid en moeten zij worden verplicht om mee te betalen aan de totstandkoming en het zichtbaar maken van producties van eigen bodem. Het is een gegeven dat een gezond filmklimaat voor lokale producties voor alle spelers in de keten van belang is.

- Dat in afspraken wordt benoemd dat samenwerking tussen landelijke en regionale omroepen een kans is om cultuur in stedelijke regio's zichtbaar te maken op landelijk niveau.
- Dat, indien NPO 3 wordt opgeheven, de vraag wordt beantwoord hoe de publieke omroep in de toekomst jongeren moet bereiken en hoe hiervoor budget gegarandeerd blijft.
- Dat inkomstenderving, in geval van een omroep met beperkte of geen reclame, wordt gecompenseerd.

Verdienmodellen

Wij zijn blij met de ruimte die de minister geeft voor de verdere ontwikkeling van financieringsinstrumenten, zoals een *revolverend productiefonds* voor financiering van producties in de podiumkunsten met garantstellingen, leningen en matching. Met als bedoeling dat een dergelijk fonds in de toekomst voor de hele sector beschikbaar zal zijn.

We pleiten daarnaast voor meer beleidsmatige aandacht voor economische en technologische ontwikkelingen die overal binnen onze sector aanwezig zijn en die navolging of dieper onderzoek verdienen. Zo heeft atelierbeheers-organisatie SLAK in Arnhem afspraken weten te maken om een percentage te krijgen van de verkoopwaarde van een vastgoedobject, dat tijdelijk is beheerd door kunstenaars. En zo heeft CJP geïnvesteerd in een platform waar gebruikersdata voor de gehele culturele sector beschikbaar worden gesteld, en waar matching van private middelen voor cultuureducatie wordt gefaciliteerd.

Kunsten '92 hecht belang aan goede monitoring van de gevolgen voor de culturele sector van de nieuwe Kansspelwet. Ook pleiten we voor verder onderzoek naar de verhouding tussen de opbrengsten van de toerisme-industrie en de investeringen in het culturele aanbod.

Het onderwerp 'Verdienmodellen' is een agendapunt van de *Arbeidsmarktagenda culturele en creatieve sector*. Inventariserend onderzoek in dat kader wordt binnenkort gepresenteerd.

Cultuureducatie en -participatie

Cultuuronderwijs is voor veel leden van Kunsten '92 een belangrijk aandachtspunt waarin veel wordt geïnvesteerd. We zijn dan ook intensief betrokken bij *curriculum.nu* en onze leden leveren een actieve bijdrage aan de discussie. Kunsten '92 wil haar inhoudelijke bijdrage echter ook graag leveren in de komende gesprekken met de PO-Raad en MBO Raad, omdat we cultuureducatie als een gemeenschappelijke taak zien.

De keuze van de minister voor een interdisciplinaire aanpak van cultuuronderwijs onderschrijven wij. Maar om investeringen zoals *Meer Muziek in de Klas* ook in de toekomst te laten renderen, vragen we de Tweede Kamer om in het kader van een nieuw bestuurlijk akkoord rond *Cultuureducatie met Kwaliteit* samen met de culturele sector te zoeken naar een duurzame financieringssysteem die het meeste bijdraagt aan de culturele ontwikkeling van jongeren.

Namelijk die is gericht op de vraag vanuit school, transparant en makkelijk te verantwoorden, met daarbij de mogelijkheid om de beschikbare middelen van onderwijs, andere overheden en private financiers tegen lage kosten te combineren.

We willen u vragen om als voorbereiding op een nieuw bestuurlijk akkoord, komend jaar onderzoek te doen naar de mogelijkheden om (delen van) de financierings-systematiek van de Cultuurkaart ook in het primair en beroepsonderwijs in te voeren.

Ondanks de grote nadruk die de minister op cultuureducatie en -participatie legt, heeft dat niet geresulteerd in de benodigde extra investeringen. Dat geldt voor de bijdrage aan cultuureducatie voor het voortgezet en beroepsonderwijs, maar ook in de wijze waarop we publieke culturele voorzieningen zoals centra voor de kunsten voor de toekomst kunnen behouden. De druk op het gemeentelijke budget, door stijgende zorgkosten zoals bij de jeugdzorg, raken ons nu al. Kunsten '92 wil graag met u onderzoeken of een wet cultuurparticipatie - analoog aan de bibliotheekwet - haalbaar is. Nog sneller zou de minister een eerste stap kunnen maken, door middelen voor cultuureducatie en -participatie in het gemeentefonds te *labelen*.

Samenhang in het cultuurbeleid

Kunsten '92 heeft meermaals een betere regie en afstemming tussen overheden in het cultuurbeleid geagendeerd. De exercitie van het opstellen van regioprofielen had tot doel om beter aan te sluiten bij regionale prioriteiten en publieksprofielen en om geldstromen elkaar te laten versterken, waardoor synergie kan ontstaan. Landelijke visie en regie zijn nodig om de samenhang en de compleetheid van de landelijke infrastructuur te bewaren en om te voorkomen dat er gaten vallen in de culturele ketens.

Kunsten '92 heeft daarom altijd gepleit voor een gefaseerde aanpak van de hervorming van het bestel en de keten:

- Hanteer een getemporeerde aanpak die leidt tot minimale bestuurlijke drukte en die maximaal ten goede komt aan ontwikkelingen in het veld. Voor een bloeiende kunst- en cultuursector is het van belang dat er voldoende oog is voor ontwikkelingen in de sector zelf. Fijnmazig beleid en maatwerk dus, waarin ook ruimte is voor onderscheidende kleine podia, gezelschappen of instellingen: succesvol beleid volgt de ontwikkelingen in de kunst en niet andersom.
- Matchingfonds. Kunsten '92 is blij met de matchingsregeling Verbreding en Vernieuwing. Daarmee wordt een belangrijke vervolgstap gezet in de samenwerking tussen de verschillende overheden. IPO constateert dat ervaring die nu wordt opgedaan met de proeftuinen leert dat gezamenlijke investering op specifieke thema's een grote meerwaarde heeft voor het culturele veld én het publiek. Zij zien deze projecten als belangrijke stappen richting een duurzame verbinding van rijks-, provinciaal en lokaal beleid. Kunsten '92 mist hier een ambitie voor de toekomst.
De twee miljoen euro die de minister voor deze regeling beschikbaar stelt is minimaal nodig om dergelijke projecten in de toekomst ook mogelijk te maken en de energie die is ontstaan vast te houden. Maar met welke ambities?

Moet er niet worden toegewerkt naar een veel groter landelijk matchingsfonds waar naast overheden ook distributeurs als Ziggo en Google in zouden kunnen participeren? Moet er niet een structuur worden opgezet waarin integrale afweging en overleg tussen regionale en landelijke fondsen/overheden een belangrijke plek heeft?

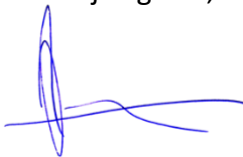
Internationaal

Het Europaplatform is blij dat de minister het belang erkent van zowel de Europese programma's en middelen. Er is grote belangstelling van de Nederlandse culturele sector om Europees samen te werken. De minister kan - naast de handhaving van het programmacomité en vermindering van administratieve lasten - meer inzetten op Europese samenwerking. Zeker met het oog op de belangrijke besluiten (o.a. een nieuwe EU-begroting en -programma's) die dit jaar genomen gaan worden en die gevolgen zullen hebben voor de komende 7 jaar. De verantwoordings-eisen van het Creative Europe programma kunnen bijvoorbeeld worden vereenvoudigd. Daarnaast doet het Europaplatform in zijn brief dd. 13 mei jl. nog vele andere voorstellen voor herziening en innovatie van EU-middelen en programma's. Zo is er meer aandacht nodig voor een betere aansluiting van regionale thema's op Europees beleid. We gaan graag in gesprek over het nieuwe beleidskader internationaal cultuurbeleid dat in het najaar zal verschijnen.

Tot slot

We leven in een tijdsgewricht waarin zowel in de politiek als in de samenleving echte perspectiefveranderingen plaatsvinden. Het vergt altijd moed om nieuwe paden te betreden en oude denkbeelden los te laten. Het bijzondere aan de culturele en creatieve sector is dat precies dat permanent onderwerp van onderzoek en gesprek is. Wij wensen het de regering en Tweede Kamer toe dat zij echt stappen durven zetten om met ons te investeren in de verbeelding. Daar profiteert de hele samenleving van.

Hartelijke groet, mede namens de leden en het bestuur van Kunsten '92,

Jan Zoet
Voorzitter

Marianne Versteegh
Algemeen secretaris